

Sun Tzu

Arta războiului

Traducere din limba franceză
de Raluca Pârvu

ANTET

© Toate drepturile pentru versiunea în limba română
sunt acordate Editurii Antet.

Redactor: Nicolae Năstase
Tehnoredactare computerizată: Cristina Antonescu
Coperta: Ion Năstase

ISBN 978-973-636-515-7

Notă biografică¹

Sun Tzu era originar din statul Ch'i. Datorită cărții sale despre arta războiului, el a obținut o audiență la Ho Lu, regele Statului Wu².

Ho Lu spune: „Ți-am citit în întregime cele treisprezece articole, domnule³. Poți proceda la o mică demonstrație a artei de a stăpâni mișcarea trupelor?“

Sun Tzu răspunde: „Pot“.

Ho Lu întreabă: „Poți face același lucru și cu femeile?“

Sun Tzu spuse: „Da“.

De îndată, regele își dădu încuviințarea și ordonă să fie aduse de la Curte o sută optzeci de femei frumoase⁴.

Sun Tzu le repartiză în două companii și puse în fruntea lor pe cele două concubine preferate ale regelui. El le învătă pe toate să poarte o halebardă. Apoi el spuse: „Știți unde se găsește inima, unde se găsesc mâna dreaptă, mâna stângă și spatele?“

Femeile spuseră: „Știm“.

Sun Tzu spuse: «Când ordon „Fața“ întoarceți-vă cu fața, inima către mine; când spun „Stânga“ întoarceți-vă către mâna stângă; când spun „Dreapta“ către dreapta; când spun „Înapoi“ întoarceți-mi spatele».

Femeile spuseră: „Am înțeles“.

După enunțarea acestor pregătiri, au fost aduse armele călăului⁵.

Sun Tzu repetă ordinele de trei ori și le explică de cinci ori, după care bătu semnalul pe tobă: „Întoarceți-vă la dreapta“. Femeile izbucniră în râs.

1. Așa cum figurează în S. C. Sun Tzu Wu Ch'i Lieh Chuan.

2. Procedează obișnuit pentru a-și asigura un protector puternic.

3. Această afirmație dovedește numai că existau treisprezece articole în momentul când Ssu Ma Ch'ien a redactat SC-ul.

4. După altă versiune, numărul lor era de trei sute.

5. Pentru a arăta că el vorbea serios.

Sun Tzu zise: „Dacă indicațiile nu sunt clare și ordinele n-au fost complet explicate, este vina comandantului“. El mai repetă ordinele de trei ori și le explică de cinci ori, și bătu pe tobă semnalul de întoarcere la stânga. Din nou femeile izbucniră în râs.

Sun Tzu zise: „Dacă indicațiile nu sunt clare și ordinele nu sunt explicate, este vina comandantului. Dar dacă indicațiile au fost explicate și ordinele nu sunt executate conform legii militare, aceasta înseamnă crimă din partea ofițerilor“. Apoi, el ordonă: „căpitanii companiei de dreapta și a celei de stânga să fie decapitați“.

Regele statului Wu, care de la terasa sa, asista la scenă, văzu că cele două concubine ale sale mult iubite vor fi executate. El se înfricoșă și trimise în grabă curierul său de câmp să ducă mesajul următor: „Eu știu acum că generalul este capabil să folosească trupe. Fără aceste două concubine hrana mea nu va mai avea nici un gust. Dorința mea este ca ele să nu fie executate“.

Sun Tzu răspuse: „Servitorul vostru a primit deja de la voi investitura de comandant șef; așadar, când comandantul este în fruntea armatei, el nu este obligat să accepte toate ordinele suveranului“.

El ordonă, deci, ca cele două femei care comandaseră trupele să fie executate, ca să dea un exemplu. Apoi el numi în fruntea companiilor pe cele care ocupau gradul imediat inferior.

După aceea din nou, el dădu drumul la tobă și femeile se întoarseră la stânga, la dreapta, cu fața, cu spatele, se puseră în genunchi, se ridicară toate, exact cum cerea exercițiul impus. Ele nu îndrăzniseră să facă nici cel mai mic zgomot.

Sun Tzu trimise atunci un mesager regelui pentru a-i aduce știrea următoare: „Trupele sunt acum în ordine. Regele poate coborî pentru a le trece în revistă și a le inspecta. Ele pot fi folosite după voia regelui, ele pot merge prin foc și prin apă“.

Regele din Wu spuse: „Generalul poate să se retragă în apartamentele sale și să se odihnească. Eu nu doresc să vin să le inspectez“.

Sun Tzu spuse: „Regelui nu-i plac decât cuvintele goale. El nu-i capabil să le pună în practică“.

Ho Lu își dădu seama atunci de capacitățile lui Sun Tzu ca șef al armatei și, ca urmare, îl numi general. Sun Tzu provocă puternicul stat Ch'u la vest și pătrunse în Ying; la nord, el amenință sta-

tul Ch'i și Chin⁶. Dacă numele de Wu s-a ilustrat printre acelea ale seniorilor feudali, este în parte datorită realizărilor lui Sun Tzu (Yueh Chueh Shu spuse: „Dincolo de Poarta Wu la Wu Hsieh, la o distanță de zece li, se află un mare monument funerar, care este acela al lui Sun Tzu!⁷“).

6. Nici un alt document istoric nu vine să coroboreze aceste informații.

7. Fraza între paranteze a fost adăugată ca însemnare de Sun Hsing Yen. Lucrarea pe care o citează este probabil apocrifă. Ea ar data din sec. al IV-lea î.Ch. sau la o dată ulterioară. Wu Hsieh este moderna Su Chou.

I

Evaluări¹

Sun Tzu a spus:

1. Războiul este o problemă de o importanță vitală pentru stat, domeniu al vieții și al morții, calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire². E neapărat necesar să fie studiat temeinic.

Li Ch'uan: *Armele sunt instrumente de rău augur.*

Războiul este o problemă serioasă: ne temem că oamenii n-ar trebui să pornească la război fără cugetarea pe care acesta o merită.

2. Evaluați-l, deci, în funcție de cinci factori fundamentali și comparați cele șapte elemente enumerate mai departe³. Așa vă veți putea da seama de datele lui esențiale.

3. *Primul dintre acești factori este influența morală; cel de-al doilea, condițiile atmosferice, al treilea, terenul, al patrulea, comandantul și al cincilea, doctrina*⁴.

1. Titlul înseamnă *calcule, planuri*. Ediția *Sept Classiques militaires* are ca titlu: *Supputations Préliminaires*. Primul punct despre care se vorbește este operațiunea pe care noi o numim evaluare (sau apreciere) a situației.
2. Variantă: Căci „câmpul de bătălie“ este locul vieții și al morții și „războiul calea care duce spre supraviețuire sau spre nimicire“.
3. Sun Hsing Yen urmează aici pe Tung Tien și lasă deoparte caracterul Shih: *întrebări, factori sau probleme*. Fără acest caracter versetul nu are nici un sens.
4. Aici Tao este tradus prin *influență morală*. El este, în general, redat prin expresia *calea dreaptă*. Aici el se referă la moralitatea guvernului și, în special, la aceea a suveranului. Dacă suveranul conduce cu dreptate și bunătate, el urmează drumul drept sau calea dreaptă, și astfel practică un grad superior de influență morală. Caracterul Fa, redat aici prin cuvântul „doctrină“, înseamnă, în primul rând, *lege sau metodă*. În titlul lucrării el este tradus prin „artă“. Dar în versetul 8, Sun Tzu precizează că aici el vorbește de ceea ce noi numim doctrină.

Chang Yu: „Ordinea enumerării de mai sus este perfect clară. Când se adună trupe pentru a pedepsi pe cei vinovați, consiliul templului ține seama, mai întâi, de bunăvoința suveranilor și de încrederea popoarelor lor, apoi de oportunitatea anotimpului și, în sfârșit, de dificultățile topografice. După o deliberare aprofundată asupra acestor trei puncte, un general este desemnat pentru a porni atacul⁵. De îndată ce trupele au trecut frontierele, responsabilitatea legii și a comandamentului îi revine generalului“.

4. Prin influența morală înțeleg ceea ce determină armonia dintre popor și conducătorii lui, făcându-l să-i urmeze în viață și în moarte, fără ca oamenii să se teamă că-și primejduiesc zilele⁶.

Chang Yu: «Cu singura condiție ca oamenii să fie tratați cu bunățate, dreptate și echitate și să li se acorde încredere, armata va avea spirit de echipă și toți vor fi fericiți să-și servească șefii. *Cartea Metamorfozelor* spune: „Cu bucuria de a trece peste greutăți, poporul uită pericolul de moarte“»

5. Prin condiții meteorologice înțeleg jocul reciproc al forțelor naturii, efectele frigului iernii și ale căldurii verii, și de asemenea, conducerea operațiunilor militare în acord cu anotimpurile⁷.

6. Prin teren, înțeleg distanțele, ușurința sau dificultatea de a le străbate, lărgimea sau înguștimea terenului și șansele de viață sau de moarte pe care le oferă.

Mei Yao Ch'en: „...Când conduci trupe, este primordial să cunoști dinainte caracteristicile terenului. În funcție de distanțe, se poate pune în aplicare un plan de intervenție indirectă sau de acțiune directă. Cunoscând gradul mai mult sau mai puțin mare de ușurință sau de dificultate cu care poate fi parcurs terenul, este

5. Există, în chineză, termeni preciși, care nu se deosebesc prea mult de cuvântul *atac*. Chang Yu folosește o expresie care înseamnă *a pedepsi pe vinovați*. Alte caractere au semnificații precise ca *a ataca pe furis*, *a ataca pe neașteptate*, *a suprima pe rebeli*, *a supune* etc.

6. Varianta: „Influența morală e ceea ce determină acordul poporului cu superiorii săi...“ Ts'ao Ts'ao spune că, „pentru a conduce poporul pe calea (sau comportarea) dreaptă trebuie să-l instruiști“.

7. Este evident că, caracterul T'ien, *cerul*, are în acest verset sensul de *condiții meteorologice*, pe care îl are astăzi.

posibil să evaluezi dacă este mai avantajos să folosești infanteria sau cavaleria.“

„Știind unde se îngustează și unde se lărgeste terenul, se va putea calcula mărimea efectivelor ce trebuie angajate. Știind unde trebuie să se dea bătălia, știi în ce moment trebuie să-ți concentrezi sau să-ți dispersezi forțele⁸.“

7. Prin comandament – autoritate înțeleg calitățile de înțelepciune, de dreptate, de omenie, de curaj și de severitate ale generalului.

Li Ch'uan: „Aceste cinci calități sunt cele ale generalului. De aceea, în armată este numit *Respectatul*“.

Tu Mu: „...Dacă comandantul este înzestrat cu înțelepciune, el este în măsură să-și dea seama de schimbarea situației și să acționeze prompt. Dacă este drept, oamenii săi vor ști exact ce recompense și pedepse li se cuvin.

„Dacă este omenos, el își iubește semenul, îi împărtășește sentimentele și-i prețuiește munca și osteneala. Dacă este curajos, obține victorii sesizând fără ezitare momentul potrivit. Dacă este sever, trupele lui sunt disciplinate, pentru că îi știi de frică și se tem de pedeapsă“.

Shen Pao Hsu zise: „Dacă un general nu este curajos, el va fi incapabil să-și învingă ezitățile și să facă proiecte mari“.

8. Prin doctrină înțeleg organizarea, autoritatea, promovarea ofițerilor la rangul cuvenit, siguranța căilor de aprovizionare și grija de a face față nevoilor esențiale ale armatei.

9. Nu există general care să nu fi auzit vorbindu-se de aceste cinci puncte. Cei care le stăpânesc înving, cei care nu le stăpânesc, sunt învinși.

10. Atunci când elaborezi un plan de război, compară următoarele elemente apreciindu-le cu cea mai mare minuțiozitate.

11. Dacă îmi spuneți cine e suveranul cu cea mai mare înrâu-rire morală, comandantul șef cel mai competent, armata care are de partea sa avantajul condițiilor meteorologice și ale terenului, și

8. „Cunoscând terenul vieții și al morții...“ este, aici, redat prin „Dacă el știe unde va da bătălia“.

în sânul căreia regulamentele sunt cel mai riguros respectate și ordinele cel mai bine executate, îmi arătați care sunt trupele cele mai puternice⁹.

Chang Yu: „Căruțe solide, cai rapizi, trupe curajoase, arme ascuțite – așa încât aceste trupe să exulte la duruiul tobei care dă semnalul de atac și care se înfurie când aud sunând retragerea. Cel care se găsește într-o situație ca aceasta este puternic“.

12. Cine are ofițerii și oamenii cei mai bine pregătiți?

Tu Yu: «... Iată de ce Maestrul Wang spune: „Dacă ofițerii nu sunt supuși unui antrenament sever, ei vor fi neliniștiți și vor ezita pe câmpul de luptă; dacă generalii nu au o experiență temeinică, ei vor ceda când se vor găsi în fața inamicului“».

13. Și cine atribuie recompensele și pedepsele cu cel mai mare discernământ?

Tu Mu: *Nu trebuie făcut exces nici într-un sens, nici în celălalt.*

14. Voi fi în măsură să prevăd de partea cui va fi victoria și de partea cui înfrângerea.

15. Dacă este folosit un general care și-a însușit strategia mea, este sigur că va învinge. Trebuie păstrat! Dacă este folosit un general care refuză să dea atenție strategiei mele, este sigur că va fi învins. Trebuie îndepărtat!

16. Ținând seama de avantajele prezentate de planurile mele, generalul trebuie să creeze condiții care să contribuie la realizarea lor¹⁰. Prin condiții înțeleg că el trebuie să acționeze cu promptitudine potrivit cu ceea ce este avantajos și astfel să fie stăpân pe situație.

17. Întreaga artă a războiului este bazată pe înșelătorie.

18. De aceea, dacă ești capabil, simulează incapacitatea, dacă ești activ, simulează pasivitatea.

9. În acest verset și în celelalte două care urmează, sunt citate cele șapte elemente la care se referă versetul 2.

10. Comentatorii nu sunt de acord cu interpretarea acestui verset.